

O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISH VA RIVOJLANTIRISHDA XORIJ TAJRIBASINI O'RGANISH

Axmatov Shoxrux Tog'aymurot o'g'li

O'zMU "Makroiqtisodiyot" kafedrası magistranti

Umurzakova M.N.

O'zMU "Makroiqtisodiyot" kafedrası dosent v.b PhD

ANNOTATSIYA

Ushbu tadqiqot O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirish va rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribani o'rganishga bag'ishlangan. Mualliflar global miqyosda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish tamoyillari, usullari va vositalarini ko'rib chiqadi va ularning O'zbekiston iqtisodiyotiga tatbiq etilishini tahlil qiladi. Germaniya, Shveysariya, Xitoy va boshqalar kabi yashil iqtisodiyoti rivojlangan mamlakatlar tajribasiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Mualliflar qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish, energiya samaradorligini oshirish, issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirish, aylanma dehqonchilikni rivojlantirish va boshqalar kabi yashil iqtisodiyotni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini ajratib ko'rsatmoqda. Shuningdek, ular yashil innovatsiyalar va loyihalarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish muhimligini muhokama qiladi. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun kompleks va tizimli yondashuv, shuningdek, davlat, biznes va jamiyatning faol o'zaro hamkorligi talab etiladi. Xorijiy tajribani O'zbekiston sharoitiga moslashtirishda mahalliy xususiyatlar va ehtiyojlarni hisobga olish muhim. Shunday qilib, yashil iqtisodiyotni shakllantirish va rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribani o'rganish O'zbekiston iqtisodiyotini barqaror rivojlanish va atrof-muhitni muhofaza qilish yo'lida muvaffaqiyatli o'zgartirish bo'yicha ilg'or tajriba va strategiyalarni aniqlash imkonini beradi.

Kalit so'zlar: *yashil iqtisodiyot, iqtisodiyotni rivojlantirish, O'zbekiston, strategiya, ekologiya, barqaror rivojlanish, qayta tiklanadigan energiya manbalari, ekologik texnologiyalar, innovatsiyalar.*

АННОТАЦИЯ

Данное исследование посвящено изучению зарубежного опыта формирования и развития зеленой экономики в Узбекистане. Авторы рассматривают принципы, методы и инструменты развития зеленой экономики в глобальном масштабе и анализируют их применение в экономике Узбекистана. Особое внимание уделено опыту стран с развитой зеленой

экономикой, таких как Германия, Швейцария, Китай и др. Авторы выделяют основные направления развития зеленой экономики, такие как использование возобновляемых источников энергии, повышение энергоэффективности, сокращение выбросов парниковых газов, развитие замкнутого сельского хозяйства и другие. Также обсуждается важность государственной поддержки и поощрения зеленых инноваций и проектов. Исследование показывает, что для успешной реализации зеленой экономики необходим комплексный и системный подход, а также активное участие государства, бизнеса и общества. в Узбекистане требуется сотрудничество. При адаптации зарубежного опыта к условиям Узбекистана важно учитывать местные особенности и потребности, поэтому изучение зарубежного опыта формирования и развития зеленой экономики позволит успешно изменить экономику Узбекистана в направлении устойчивого развития и экологического развития. защита позволяет определить передовой опыт и стратегии.

Ключевые слова: зеленая экономика, экономическое развитие, Узбекистан, стратегия, экология, устойчивое развитие, возобновляемые источники энергии, экологические технологии, инновации.

ABSTRACT

This study is dedicated to the study of foreign experience in the formation and development of the green economy in Uzbekistan. The authors consider the principles, methods and tools of green economy development on a global scale and analyze their application to the economy of Uzbekistan. Special attention is paid to the experience of countries with developed green economy, such as Germany, Switzerland, China, etc. The authors highlight the main areas of development of the green economy, such as the use of renewable energy sources, improvement of energy efficiency, reduction of greenhouse gas emissions, development of circular agriculture, and others. They also discuss the importance of state support and encouragement of green innovations and projects. The study shows that a comprehensive and systematic approach, as well as the active participation of the state, business and society, is necessary for the successful implementation of the green economy in Uzbekistan. cooperation is required. It is important to take into account local characteristics and needs when adapting foreign experience to the conditions of Uzbekistan. Therefore, studying foreign experience in the formation and development of a green economy will successfully change the economy of Uzbekistan in the direction of sustainable development and environmental protection. allows to identify best practices and strategies.

Key words: *green economy, economic development, Uzbekistan, strategy, ecology, sustainable development, renewable energy sources, ecological technologies, innovations.*

KIRISH

Globalashuv o'zgarishlari, ilmiy-texnikaviy raqamli transformatsiya va yangi tahdid va tahdidlarning paydo bo'lishi sharoitida zamonaviy iqtisodiy tizimning rivojlanishi, oldindan aytib bo'lmaydigan inqirozli vaziyatlarning paydo bo'lishiga olib keladi, turli traektoriyalarda sodir bo'ladi va o'zaro ta'sirning mutlaqo yangi shakllarini oladi. Bozor munosabatlarining asosiy ishtirokchilari – davlat, tadbirkorlik sektori va uy xo'jaliklari o'rtasidagi o'zaro ta'sir. Ular orasida yashil iqtisodiyotni shakllantirish va rivojlantirish, xorijiy mualliflarning klassik g'oyalariga ko'ra, barqaror iqtisodiy rivojlanishga yordam beradigan va aholi farovonligi va turmush sifatini yaxshilashga yordam beradigan iqtisodiy tizim sifatida tushunilishi kerak. Ekologik muvozanatni ta'minlash, insonning mavjud ekotizimga ta'sirini kamaytirish va ekologik yo'naltirilgan innovatsiyalar va texnologiyalarni joriy etish orqali ishlab chiqarish va iqtisodiy jarayonlarni uyg'unlashtirish zarur. Biroq, hozirgi vaqtda yashil iqtisodiyot ko'plab mualliflar tomonidan iqtisodiy tizimning ma'lum bir «ideal holati» sifatida ko'rib chiqiladi, bu esa uning printsiplari va mexanizmlarini real sharoitlarda amalga oshirish bo'yicha aniq amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishni qiyinlashtiradi.

Erishilgan rivojlanish darajasini va yashil iqtisodiyotni boshqarish samaradorligini baholash bozor munosabatlarining asosiy sub'ektlari o'rtasidagi ijtimoiy-iqtisodiy o'zaro ta'sir jarayonida yuzaga keladigan ichki munosabatlarni aniq tushunish sharoitida mumkin. Shu munosabat bilan, muhim ijtimoiy-iqtisodiy kategoriya sifatida yashil iqtisodiyotning mohiyatini aniqlashning maqbul yondashuvlarini shakllantirish va sinovdan o'tkazish bilan bog'liq uslubiy jihat, uning rivojlanishiga hissa qo'shgan bir qator evolyutsion o'zgarishlar kontekstida ko'rib chiqilishi kerak.

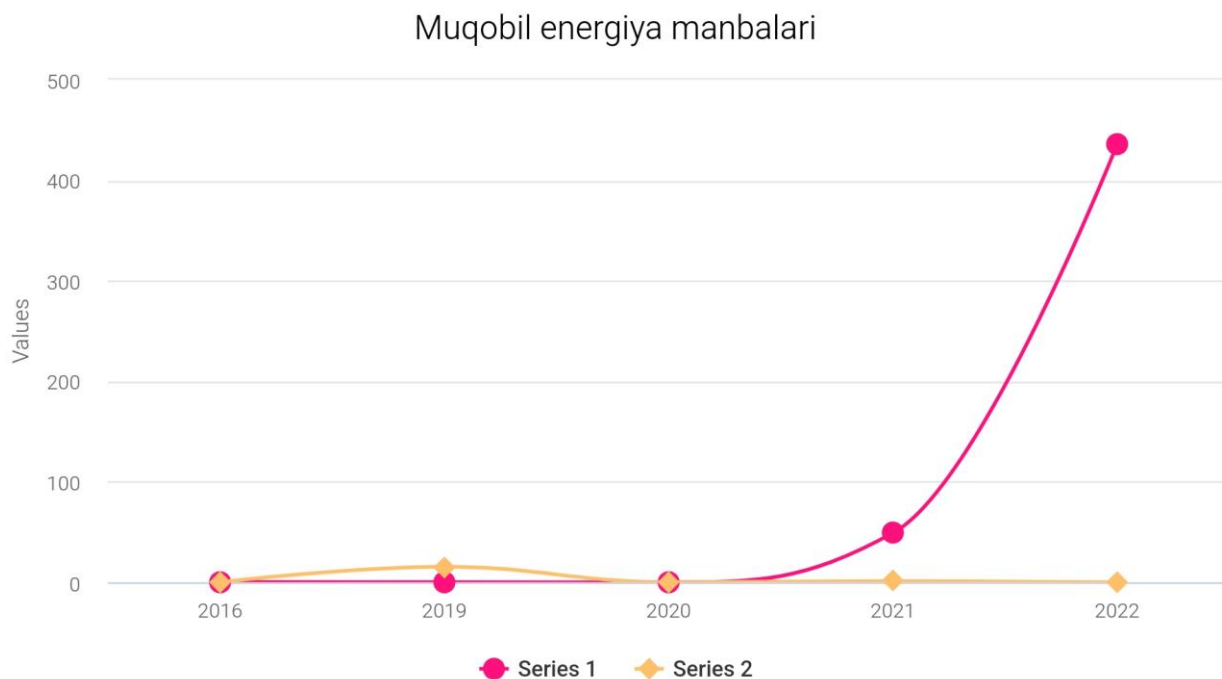
MAVZU YUZASIDAN ADABIYOTLAR TAHLILI

•Hozirgi holat tahlili

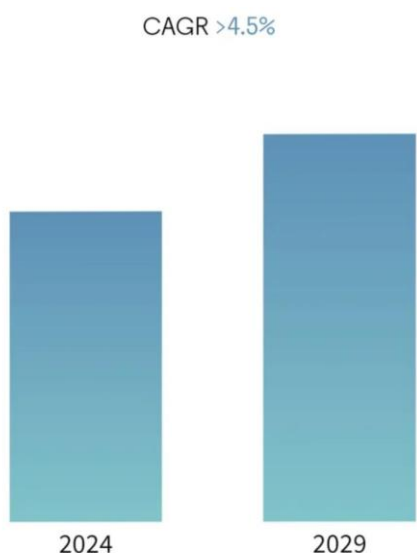
Qayta tiklanadigan energiya manbalarini rivojlantirish:

Ma'lumki Milliy energiya tarmog'i qazib olinadigan yoqilg'iga qaramlikni kamaytirish uchun quyosh va shamol energiyasi kabi qayta tiklanadigan energiya manbalarining ulushini oshirishga intilishi kerak.

1.Diagramma(Muallif tomonidan yartilgan.)

2.Diagramma O'zbekiston qayta tiklanadigan energiya bozori tahlili

O'rganish davri:2020 - 2029 yillar
Hisoblash uchun asosiy yil 2023 yil
Pronoz ma'lumotlari davri 2024 - 2029 yillar
O'tgan davri 2020 - 2022 yillar
CAGR > 4,50 %
Bozor konsentratsiyasi *Yuqori*

(O'zbekistonning qayta tiklanadigan energiya bozori prognoz davrida CAGRni

4,5% dan ortiqroq miqdorda qayd etishi kutilmoqda.Bozorga COVID-19 salbiy ta'sir ko'rsatdi. Hozirda bozor pandemiyadan oldingi darajaga yetdi.)

So'ngi besh yillikda , O'zbekiston qayta tiklanadigan energetika, xususan, quyosh va shamol energetikasini rivojlantirishda muvaffaqiyatlarga

erishmoqda. Hukumat energiya manbalarini diversifikatsiya qilish va qazib olinadigan yoqilg'iga qaramlikni kamaytirish bo'yicha loyihalarga sarmoya kiritmoqda. Keng miqyosdagi quyosh va shamol stansiyalari, shuningdek, energiya samaradorligini oshirish tashabbuslari rejalashtirilgan. Biroq, rivojlanishning hozirgi holati bo'yicha aniq tafsilotlar mahalliy manbalardan yoki so'nggi yangiliklardan ko'proq dolzarb ma'lumotlarni talab qiladi.

O'zbekistonning qayta tiklanadigan energetika maqsadlari uning energetika sohasini modernizatsiya qilish va elektr energiyasiga o'sib borayotgan talabni barqaror qondirish bo'yicha kengroq strategiyasining bir qismidir. Mamlakat 2030 yilga borib energiya tarkibidagi qayta tiklanadigan manbalar ulushini 25 foizga oshirishni maqsad qilgan.

•So'ngi islohatlar

Quyosh energetikasi: O'zbekistonda quyosh nuri ko'p, bu quyosh energiyasini istiqbolli qayta tiklanadigan energiya manbaiga aylantiradi. Quyosh energiyasi bo'yicha bir qancha loyihalar, jumladan, keng ko'lamlil quyosh parklari qurilishi amalga oshirilmoqda. Jumladan, hukumat xalqaro kompaniyalar bilan quvvati o'ndan yuzlab megavattgacha bo'lgan quyosh elektr stansiyalarini qurish bo'yicha shartnomalar imzoladi.[1]

Shamol energetikasi: O'zbekistonning shamolli hududlari shamol energetikasini rivojlantirish uchun imkoniyatlar yaratadi. Elektr energiyasi ishlab chiqarish uchun shamol resurslaridan foydalanishni maqsad qilgan shamol stansiyalari rejalari e'lon qilindi.

Siyosatni qo'llab-quvvatlash: Mamlakatimizda qayta tiklanadigan energiyaga investitsiyalarni rag'batlantirish uchun siyosat va imtiyozlarni joriy qildi, masalan, qayta tiklanadigan energiya loyihalari uchun tariflar va soliq imtiyozlari. Xalqaro hamkorlik: O'zbekiston qayta tiklanuvchi energiya loyihalari va texnologiyalar transferini qo'llab-quvvatlash uchun xalqaro tashkilotlar va xorijiy kompaniyalar bilan hamkorlik qiladi. [2]

•O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirish va rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribani o'rganish

Jahon iqtisodiyotini iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik jihatdan barqaror o'sish modeliga yo'naltirish uchun yashil iqtisodiyot tamoyillari hozirda amalga oshirilayotgan tarkibiy islohotlarga integratsiya qilinishi kerak. Mutaxassislar to'rtta asosiy kanalni (ularning tegishli ta'sirini aniqlash) aniqlaydilar, ular orqali "yashil" iqtisodiyotni shakllantirish va tegishli tarkibiy islohotlar iqtisodiy o'sishning dvigateli bo'lib xizmat qilishi mumkin, shu jumladan, yalpi ichki mahsulotning o'sishida.

Birinchidan, yashil iqtisodiyotga o'tish tabiiy, jismoniy va inson kapitalining kirish resurslarini oshirishi mumkin (bular kirish effektlari). Gap tabiiy kapitalni yanada samarali boshqarish hisobiga tabiiy resurslar (o'rmonlar, baliqchilik, qishloq xo'jaligi erlari va boshqalar) unumdorligini oshirish, sog'lig'ini yaxshilashdan inson salohiyati sifatini oshirish va ekologik sharoitlarning yaxshilanishi hisobiga aholining kasallanishini kamaytirish haqida bormoqda. va nihoyat, ekologik xavflarni, jumladan, o'rmon yong'inlari, suv toshqinlari va boshqa tabiiy ofatlarni yanada mohirona boshqarish hisobiga jismoniy kapital yo'qotishidan kelib chiqadigan iqtisodiy zararni kamaytirish.

Ikkinchidan, bu o'tish qulay tarkibiy o'zgarishlar bilan birga bo'lishi va ishlab chiqarish apparatlarini yangilashga, energiya samaradorligini oshirishga, muqobil texnologiyalarga o'tishga yo'naltirilgan bir qator tizimli muhim tarmoqlarga, jumladan, energetika, qurilish, uy-joy kommunal xo'jaligi va boshqalarga katta investitsiyalar kiritishni nazarda tutadi. energiya manbalari va issiqxona gazlari emissiyasini kamaytirish. Bu natijalarning barchasi keng ma'noda iqtisodiyotning asosiy tarmoqlari samaradorligini oshirishda (samaradorlik effekti) ifodalanadi. Shu bilan birga, **uchinchi**dan, "yashil" infratuzilmani, jumladan, suv ta'minoti va kanalizatsiya tizimini, muqobil yoqilg'i manbalariga yo'naltirilgan jamoat transportini va boshqalarni rivojlantirishga yo'naltirilgan investitsiyalar o'sishning muhim omili sifatida alohida ajralib turadi. Bir vaqtning o'zida bandlikni kengaytirish va ishsizlikni (ayniqsa inqiroz davrida muhim) kamaytirishga yordam berish bilan birga taklif va talab tomonida ham iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishi mumkin. [3]

To'rtinchidan, yashil iqtisodiyotga o'tish innovatsion faoliyatni, shu jumladan firmalar darajasida (qoida tariqasida, ilmiy-tadqiqot va ishlanmalar xarajatlari va patent faoliyati orqali o'lchanadi) rag'batlantiradi, bu esa qulay raqobat muhitini yaratish bilan bir qatorda qo'llab-quvvatlanishi kerak. shuningdek, tartibga solish usullari, jumladan, standartlar va qoidalarni joriy etish orqali amalga oshirish mumkin.

Yashil iqtisodiyotga o'tishda barqaror rivojlanishni ta'minlashning asosiy omili bo'lgan zamonaviy infratuzilmani shakllantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda va uni modernizatsiya qilish bu yerda tahlil etilgan tarkibiy islohotlarning muhim elementi hisoblanadi. Infratuzilma tarmoqlariga suv infratuzilmasi (shu jumladan to'g'on va suv omborlari), yerni rivojlantirish va rejalashtirish, uy-joy va shaharsozlik, qirg'oqbo'yi suv toshqinidan himoya qilish tizimlari, yo'l-transport infratuzilmasi (shu jumladan portlar, ko'priklar, yo'llar), energetika (shu jumladan atom elektr stansiyalari) va bir qator tarmoqlar kiradi. Bu tarmoqlar ularda qo'llaniladigan ishlab chiqarish apparatlarining uzoq xizmat muddati (tarmoqlarning sanab o'tilgan qatori uchun - 20 dan 200 yilgacha) va investitsiyalarning uzoq

muddatligi bilan tavsiflanadi, buning natijasida ularning ekologik yo'naltirilganligi. modernizatsiya muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, infratuzilma tarmoqlari miqyosning aniq iqtisodlari, tarmoq effektlari va iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy maqsadlar o'rtasidagi sinergiya bilan tavsiflanadi, bu esa tegishli investitsiyalar samaradorligini oshiradi [5].

Keling, ushbu sohani ustuvor deb hisoblaydigan mamlakatlarda yashil iqtisodiyotni shakllantirishning ba'zi usullarini ko'rib chiqaylik.

Janubiy Koreya tajribasi

Jahon yetakchilaridan biri Janubiy Koreyadir. Bu mamlakatda 2011-yildan boshlab 5 yil davomida yalpi ichki mahsulotning 3 foizi yoki 60 milliard AQSh dollari "yashil" tarmoqlarni rivojlantirishga yo'naltirilishi, 1,8 million ish o'rni yaratilishi rejalashtirilgan. Milliy strategiya sifatida "yashil" rivojlanish kontseptsiyasini tanlagan Janubiy Koreya sanoat, energetika va investitsiyalar, transportning "yashil" turlari, chuchuk suvning muqobil manbalari, chiqindilarni qayta ishlash texnologiyalari, parklarni rivojlantirish va aholini obodonlashtirishga alohida e'tibor qaratmoqda.. Vazirliklar tomonidan mustaqil ravishda amalga oshirilgan turli loyihalar byudjetdan ikkinchi darajali xarajatlarga yo'l qo'ymaslik uchun yagona paketga birlashtirildi.

2011 yildan beri Janubiy Koreya ekologik innovatsiyalar bilan ishlab chiqarilgan mahsulotlarni yashil iste'mol qilishni rag'batlantirish uchun yashil to'lov kartalari tizimini ishga tushirdi. Bunday xaritalar yordamida "yashil" tovar va xizmatlar iste'moli, shaxsiy transport o'rniga jamoat transportidan foydalanish, energiya tejaydigan tovarlardan foydalanish hisobga olinadi.

O'zbekiston uchun, bizning fikrimizcha, bu tajriba, ayniqsa milliy to'lov tizimining shakllanishi bilan bog'liq holda, juda qiziqarli ko'rinadi. Ehtimol, u "yashil" komponentni o'z ichiga olishi kerak.

AQSH tajribasi

Qo'shma Shtatlar yashil iqtisodiyotni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari sifatida muqobil energiyani rivojlantirishni tanladi. 2030 yilga kelib, quyosh qurilmalari mamlakat energiya iste'molining 65 foizini va issiqlikning 35 foizini ishlab chiqaradi. Amerika davlat organlariga ushbu maqsadga erishish uchun mustaqil ravishda aniq chora-tadbirlar ishlab chiqish uchun ikki yil (2014 yildan boshlab) berildi. Prezident Jon Bayden kelgusi 10 yil ichida nafaqat atrof-muhitni yaxshilash, balki 5 milliongacha ish o'rni yaratish uchun toza texnologiyalarga sarmoya kiritish rejasini e'lon qildi.

Yevropa Ittifoqi davlatlari

Deyarli barcha Yevropa Ittifoqi davlatlari energetika, jamoat transporti va infratuzilmasini rivojlantirish, ekoqishloqlar qurish va qayta ishlash tizimlari sohasida “yashil” chora-tadbirlarni ishlab chiqdi. Yevropa Ittifoqi Yevro 5 avtomobil egzoz standartlarini qabul qildi va hozirdanoq yangi Yevro 6 standartlarini joriy etishga tayyorlanmoqda. Elektromobillar sotib olish uchun xaridorlarga ko'p million dollarlik subsidiyalar beriladi. Buyuk Britaniya yashil iqtisodiyotni milliy rivojlanish strategiyasi sifatida qabul qildi va yaqinda 100 000 yangi ish o'rinlarini yaratishga qaratilgan yashil loyihalarini taqdim etdi.

Xitoy tajribasi

Xitoyda 2020 yilga borib elektr energiyasining 15 foizini (hozir 9 foiz) qayta tiklanadigan manbalardan olish va iqtisodiyotning uglerod zichligini 45 foizga kamaytirish rejalashtirilgan. Xitoyda yashil texnologiyalarni rivojlantirish tendentsiyasi 12-Besh yillik rejadan (ya'ni 2011 yildan) boshlab o'rnatildi. Xitoyda 2 mingdan ortiq atrof-muhitni ifloslantiruvchi kompaniyalar majburiy ravishda yopildi. Xitoyda energiya tejash, qayta tiklanadigan energiya va tegishli texnologiyalarga davlat sarmoyalari hajmi AQSh va Yevropa Ittifoqiga qaraganda bir necha baravar yuqori.

Hunter Lovins, ko'plab kitoblar muallifi, jumladan, tabiiy kapitalizm va shaharlar uchun iqlimni muhofaza qilish bo'yicha qo'llanma, Green Technology (www.green-technology.org) nashriga bergan intervyusida turli mamlakatlardagi davlatlar yashil iqtisodiyotga o'tishga qanday tayyorgarlik ko'rayotganiga oid bir nechta misollarni keltirdi. Hunter, xususan, Shvetsiya va shvedlarning 2024 yilga kelib mamlakat neftdan butunlay qutulishni, shuningdek, jarayonlardan ko'mir va yadro energiyasini yo'q qilishni rejalashtirayotgani haqidagi bayonoti haqida gapiradi. Yaponiya energiya manbai sifatida neftdan foydalanishni 40 foizga qisqartirishini e'lon qildi. Yevropa Komissiyasi 2025 yilga qadar uglerod chiqindilarini 20% ga kamaytirish va 2025 yilga kelib qayta tiklanadigan energiyadan foydalanishni 20% ga oshirishni maqsad qilgan. [5]

METODOLOGIYA

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirish va rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribani o'rganish uchun quyidagi metodologiyalardan foydalanildi:

1. Qiyosiy tahlil. Xorijiy mamlakatlar Muvaffaqiyatning asosiy omillarini aniqlash va ularni O'zbekistonda amalda qo'llash maqsadida yashil rivojlanish strategiyasini muvaffaqiyatli amalga oshirayotgan xorijiy davlatlar tahlilini o'tkazish.

2. Keyzlarni tahlil qilish. Yashil iqtisodiyotni rivojlantirish loyihalarini amalga oshirishning xususiyatlari va usullarini aniqlash maqsadida boshqa mamlakatlarda muvaffaqiyatli amalga oshirilishining aniq misollarini o'rganish.

3. SWOT tahlili. Xorijiy mamlakatlar tajribasi asosida O'zbekistonda yashil loyihalarni amalga oshirishning kuchli va zaif tomonlari, imkoniyatlari tahlili.

4. Modellashtirish. Milliy iqtisodiyotning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribasi asosida O'zbekiston uchun yashil iqtisodiyotni rivojlantirish modelini yaratish.

NATIJA VA MUHOKAMA

O'zbekiston yashil iqtisodiyot uchun noyob imkoniyatlar va shart-sharoitlarga ega. Keng hudud, qulay geosiyosiy joylashuv, mavjud moliyaviy va tabiiy resurslar, bozorda tobora samarali va foydalanish mumkin bo'lgan yashil texnologiyalar taklifining o'sib borishi va boshqa omillar yangi imkoniyatlarni qo'llab-quvvatlamoda. Iqtisodiyotning yashil rivojlanish tamoyillarini qo'llash nuqtai nazaridan islohot talab qiladigan eng muhim segmentlari chiqindilarni boshqarish sektori, energetika sanoati va suv iste'moli sektoridir [3].

“RIO+20” sammitidan so'ng O'zbekiston jamiyati kuchlari “yashil” iqtisodiyotga o'tish strategiyasini amalga oshirishga qaratilgan. Prezidentimiz tashabbusi bilan. “yashil” iqtisodiyotga o'tish konsepsiyasini ishlab chiqdi. Konsepsiyada birinchi navbatda, asosan iqtisodiyotning ayrim tarmoqlarini isloh qilishga qaratilgan ustuvor vazifalar ro'yxati keltirilgan.

Mamlakat oldida turgan “yashil iqtisodiyot”ga o'tish bo'yicha asosiy vazifalar quyidagilardan iborat: resurslardan (suv, yer, biologik va boshqalar) foydalanish va ularni boshqarish samaradorligini oshirish; mavjud infratuzilmani modernizatsiya qilish va yangilarini qurish; ekologik bosimni yumshatishning tejamkor usullari orqali aholi farovonligi va atrof-muhit sifatini yaxshilash; milliy xavfsizlikni, shu jumladan suv xavfsizligini takomillashtirish.

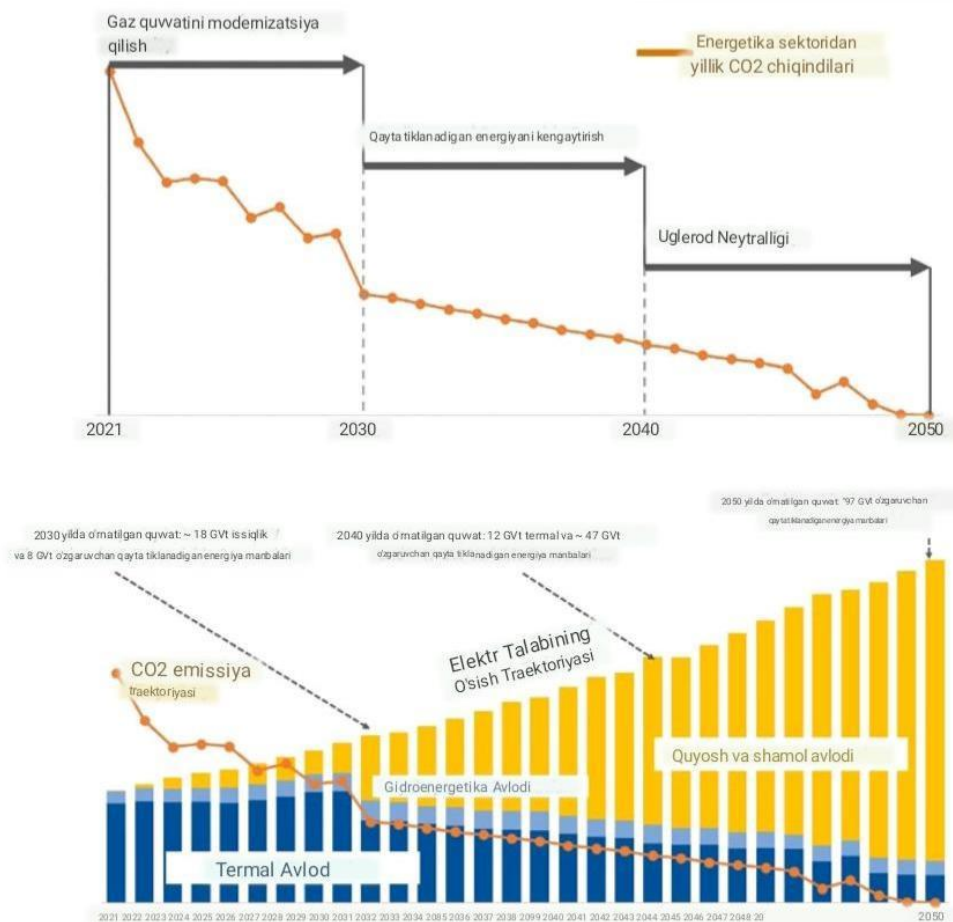
1.jadval:Xorijiy tajribaga tayangan holda

O'zbekiston yashil iqtisodiyotini shakllantirish

<p>1. Germaniyaning Energiewende (Energiyaga o'tish): O'zbekiston Germaniyaning qayta tiklanadigan energiya manbalariga o'tish va atom energetikasini bosqichma-bosqich to'xtatish tajribasidan o'rganishi mumkin. Siyosatni rag'batlantirish, qo'shimcha tariflar va tadqiqot va ishlanmalarga sarmoya kiritish orqali Germaniya qayta tiklanadigan energiya manbalarini, xususan, quyosh va shamol energiyasini qabul qilish bo'yicha jahon yetakchisiga</p>
--

aylandi.
2. Daniyaning shamol energetikasi muvaffaqiyati: Daniya shamol energiyasini o'zining energiya aralashmasiga muvaffaqiyatli integratsiya qildi, shamol energiyasi elektr energiyasi ishlab chiqarishning muhim qismini tashkil qiladi. O'zbekiston qulay siyosat, tarmoq integratsiyasi va davlat-xususiy sheriklik orqali shamol energetikasini rivojlantirishga ko'maklashish orqali Daniyaga taqlid qilishi mumkin.
3. Kosta-Rikaning qayta tiklanadigan energiyaga bo'lgan majburiyati: Kosta-Rika qayta tiklanadigan energiya ishlab chiqarishda ta'sirchan marralarga erishdi, elektr energiyasining deyarli 100% qayta tiklanadigan manbalardan ishlab chiqariladi. Kosta-Rika gidroenergetika, geotermal, quyosh va shamol energiyasiga sarmoya kiritib, mamlakatlar barqarorlikka qanday ustuvor ahamiyat berishlari va energiya mustaqilligiga erishishlari uchun namuna bo'lib xizmat qiladi.
4. Singapurning yashil qurilish tashabbuslari: O'zbekiston energiya samaradorligi va barqaror shahar rivojlanishini rag'batlantirish uchun Singapurning yashil qurilish tashabbuslariga namuna sifatida qarashi mumkin. Singapur qat'iy qurilish me'yorlarini, yashil sertifikatlash dasturlarini va yashil binolarni loyihalash uchun rag'batlantirishni amalga oshirib, resurslarni tejash va ekologik barqarorlikka hissa qo'shdi.
5. Niderlandiyaning aylana iqtisodiyoti strategiyasi: Niderlandiya chiqindilarni ishlab chiqarishni minimallashtirish va resurslar samaradorligini maksimal darajada oshirishga qaratilgan aylanma iqtisodiyot tamoyillarini qabul qildi. Mahsulotlarni qayta loyihalash, chiqindilardan energiyaga aylantirish loyihalari va aylanma xaridlar amaliyoti kabi tashabbuslar orqali Gollandiya O'zbekiston uchun aylanma iqtisodiy modelga o'tishda qimmatli saboqlar beradi.
6. Shvetsiyaning chiqindilarni boshqarish amaliyoti: Shvetsiyaning chiqindilarni boshqarish bo'yicha innovatsion amaliyotlari, jumladan, chiqindilarni energiyaga yoqish va keng qamrovli qayta ishlash dasturlari mamlakatga chiqindilarni poligonlardan yuqori darajada olib chiqish imkonini berdi. O'zbekiston chiqindixonaga qaramlikni kamaytirish va chiqindilarni boshqarishga nisbatan barqaror yondashuvni ilgari surish uchun shunga o'xshash yondashuvlarni o'rganishi mumkin.

3.Diagramma:O'zbekistonda uglerodsiz elektr energiyasi ishlab chiqarish sektorini yaratish imkoniyatlarini o'rganish bo'yicha yo'l xaritasi

O‘zbekiston yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonini , barqaror rivojlanishni rag‘batlantirishi va ekologik xavflarni kamaytirishi xizmat qiladi. Xalqaro hamkorlar bilan hamkorlik qilish va dunyoning ilg‘or tajribalaridan foydalanish O‘zbekistonning yashil iqtisodiyot maqsadlariga erishish salohiyatini yanada oshirishi zarur.

XULOSA

O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirish va rivojlantirish bo‘yicha xorijiy tajribani o‘rganish jarayonida bir qancha muhim fikrlarni ajratib ko‘rsatish mumkin.

Birinchiidan, ushbu maqsadga erishish uchun aniq chora-tadbirlar va vositalarni o‘z ichiga olgan yashil iqtisodiyotga o‘tish strategiyasini ishlab chiqish va amalga oshirishga e‘tibor qaratish lozim. Bu issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirish bo‘yicha maqsadlarni belgilash, qayta tiklanadigan energiya manbalarini rivojlantirish, samarali texnologiyalardan foydalanishni rag‘batlantirish va boshqalarni o‘z ichiga oladi.

Ikkinchiidan, iqtisodiyotning yashil tarmoqlarida ishlash uchun kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlash sohasida boshqa mamlakatlar tajribasini ham hisobga

olish muhim. Yashil loyihalar va tashabbuslarni muvaffaqiyatli amalga oshirishda ta'lim va kadrlar tayyorlash muhim o'rin tutadi.

Uchinchidan, yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda ularning tajribasi va tajribasidan foydalanish uchun xalqaro hamkorlar va tashkilotlar bilan faol hamkorlik qilish zarur. Kollektiv harakat va bilim almashish barqaror va ekologik toza rivojlanishga o'tishni sezilarli darajada tezlashtirishga keng ko'lamli yordam beradi.

Shunday qilib, yashil iqtisodiyotni shakllantirish va rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribani o'rganish O'zbekiston uchun barqaror rivojlanish va iqlim o'zgarishiga qarshi kurashish bo'yicha o'z oldiga qo'ygan maqsadlarga erishishda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (REFERENCES)

1. «2019 — 2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasining «yashil iqtisodiyot» iqtisodiyotiga o'tish strategiyasini belgilash to'g'risida» O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4477 sonli Qarori.
2. «2017 — 2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta barqaror yo'nalishi bo'yicha HARAKATLAR STRATEGIYASI» to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-4947 sonli Farmoni.
3. Navstrechu «zelyonoy» ekonomike: puti k ustaychivomu razvitiyyu i iskoreneniyu bednosti / Shtayner A., Ayris R., Bessa S. Va boshqalar: YUNEP/ GridArendal, 2011.
4. Yashil iqtisodiyot loyihasi: Devid Pirs, Anil Markandya va Edvard B. Barbier. Earthscan, London, Buyuk Britaniya, 1989. 192 bet
5. Meyliev, O. R. (2017). Nalogovye faktory ekonomycheskogo razvitiya regionov. *Ekonomi va biznes: nazariya i amaliyot*, (5), 161-163.
6. <https://stat.uz/>
7. <https://www.lex.uz/>